

NAV - Arbeids- og velferdsetaten - R45-00

Myndighet	NAV – Arbeids- og velferdsetaten
Dato	2001-02-15
Doknr/publisert	R45-00
Sammendrag	Rundskriv til EØS-avtalens bestemmelser om trygd
Sist endret	2021-01-29

Innholdsfortegnelse

NAV - Arbeids- og velferdsetaten - R45-00	1
Innholdsfortegnelse	2
Kapittel 8 – Sykepenger	4
8.1 – Innledning	4
8.2 Generelt om betydningen av EØS-avtalens trygdebestemmelser	4
8.2.1 Forordningenes bestemmelser går foran nasjonal lovgivning	4
8.2.2 – Koordineringsprinsipper	4
8.2.3 – Reglene om hvilket lands lovgivning som skal anvendes	5
8.3 – Norden	5
8.4 – Hvem foretar utbetaling fra Norge	5
8.5 – Oversikt over prosesser og SED-er som anvendes ved krav om sykepenger etter folketrygdloven kapittel 8	6
E-blanketter på sykepengeområdet	7
8.6 – Sykepenger under opphold i det kompetente land	8
8.6.1 – Arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende	8
8.7 – Sykepenger i utlandet	8
8.7.1 – Sykepenger ved opphold/bosted i et EU/EØS-land	8
Utbetaling i bostedslandet	8
Saksrutiner ved krav om sykepenger	8
Informasjon om vedtak	9
Hvilke krav må Norge stille til sykmeldingen?	9
Hva gjør NAV hvis det mangler helseopplysninger for å avgjøre søknad om sykepenger?	10
Oppfølging og kontroll av sykmeldte	10
Medisinsk kontroll (artikkel 87 i gjennomføringsforordningen)	10
Søknad om sykepenger	10
8.7.2 – Sykepenger under reise eller flytting til et annet EØS-land	11
8.8 – Beregning av sykepenger	11
8.8.1 Inntekt før Norge ble kompetent stat	11
8.8.2 Yrkesaktivitet i flere EØS-land	11
8.8.3 Fastsettelse av sykepengegrunnlag ved skjønn	12

8.9 – Forsikring for tilleggssykepenger for selvstendig næringsdrivende og frilansere	12
8.10 – Sammenlegging av tid for rett til ytelser.....	13
8.11 – Sammenlegging av tidligere forbruk av sykepenger	14
8.12 – Sykepenger til arbeidsløse.....	14
8.13 – Sykepenger ved yrkesskade	15
8.13.1 – Sykepenger ved yrkesskade under opphold i det kompetente land	15
8.13.2 – Sykepenger i utlandet ved yrkesskade.....	15
8.13.3 – Beregning av kontantytelser ved yrkesskade.....	15
8.13.4 – Sammenlegging av tidligere forbruk av sykepenger ved yrkesskade.....	15

Kapittel 8 – Sykepenger

Utarbeidet av Rikstrygdeverket Sykepenge- og attføringskontoret 15.02.01

Sist endret 22.01.2021, jf. overskriftene:

8.2.3 – Reglene om hvilket lands lovgivning som skal anvendes

8.8.2 Yrkesaktivitet i flere EØS-land

8.1 – Innledning

EØS-avtalen ble undertegnet 2. mai 1992 og trådte i kraft 1. januar 1994.

Rådsforordning 1408/71 av 14. juni 1971 er erstattet av Europaparlamentets og Rådets forordning (EF) 883/2004 av 29. april 2006 om samordning av trygdeytelser for personer som flytter innenfor Fellesskapet. Forordningen trådte i kraft 1. mai 2010 for EU. Når det gjelder gjennomføringsforordning til grunnforordningen er rådsforordning 574/72 av 21. mars 1972 erstattet av Europaparlamentets og Rådets forordning 987/2009 av 16. september 2009. Når forordningen trer i kraft for EFTA/EØS-landene Norge, Island, Liechtenstein, samt for Sveits, vil rundskrivet til hovednummer 45 erstatte tidligere rundskriv til hovednummer 40.

Den nye forordningen skal sikre tydeligere regler og gjøre det lettere å administrere ordningene. Forordningen er også mer tilpasset det moderne og teknologiske samfunnet og den har innarbeidet rettspraksis.

Det legges i den nye forordningen opp til at man skal gå over til elektronisk utveksling av trygdeinformasjon mellom landene. E-blankettene skal erstattes av SED-er (structured electronic documents).

8.2 Generelt om betydningen av EØS-avtalens trygdebestemmelser

EØS-avtalen grunner på EUs fellesskapsrett, og målet med trygdeforordningene er å sikre at personer som benytter seg av retten til fri bevegelighet for å arbeide i, eller flytte til et annet medlemsland, ikke skal tape trygderettigheter eller utsettes for forskjellsbehandling.

8.2.1 Forordningenes bestemmelser går foran nasjonal lovgivning

Forordningene koordinerer bruken av landenes trygdelovgivninger. Et lands nasjonale lovbestemmelser kan ikke praktiseres slik at de kommer i strid med forordningens regler og prinsipper. I tilfeller der det er motstrid mellom norsk trygdelovgivning og EØS-avtalens trygdebestemmelser, går avtalens bestemmelser foran den nasjonale lovgivningen. Anvendelsen av forordningens bestemmelser innebærer således at norsk trygdelovgivning må fravikes på en rekke områder, jf. de fire prinsippene som er nevnt nedenfor.

De lover som er berørt av EØS-reglene er listet opp i rundskriv hovednummer 45 kapittel 0, punkt 0.6.

8.2.2 – Koordineringsprinsipper

I alle saker der forordning 883/2004 kommer til anvendelse, må følgende fire hovedprinsipper legges til grunn for saksbehandlingen:

- Likebehandling (ikke-diskriminering)

Det skal være likebehandling av egne og andre EØS-lands statsborgere som er bosatt på et EØS-lands territorium. Dette fremgår av artikkel 4 i forordningen.

I EØS-saker er konsekvensen at når det i vår trygdelovgivning står «norsk statsborger» må dette leses som «statsborger av et EØS-land».

- Sammenlegging av trygdetid

Artikkel 6 fastslår at trygdetid i de enkelte land som hovedregel skal legges sammen hvis det er nødvendig for å oppfylle vilkårene i et lands lovgivning om en minste forutgående trygdetid eller opptjenings tid for å åpne rett til en ytelse.

- Proratisering

I dette ligger at det skal tilstås og utbetales delpensjoner fra hvert land hvor det er opptjent rettigheter.

- Eksport

Opptjente kontantytelser skal utbetales uavhengig av i hvilket land den berettigede oppholder seg. Prinsippet fremgår av artikkel 7.

8.2.3 – Reglene om hvilket lands lovgivning som skal anvendes

[Endret 11/19, 1/21]

Ved vurderingen av om det foreligger rett til en ytelse fra folketrygden, må det først tas stilling til om vedkommende person er omfattet av norsk lovgivning. Forordningen slår i artikkel 11 nr. 1 fast at de personer som forordningen gjelder for, bare skal være omfattet av trygdlov givningen i én medlemsstat.

Hovedregelen er at yrkesaktive personer skal være omfattet av trygdlov givningen i det landet der vedkommende er i arbeid. Ikke yrkesaktive skal være omfattet av lovgivningen i bostedslandet.

Det finnes særskilte lovvalgsregler for arbeidstakere som i en begrenset tid skal arbeide for sin arbeidsgiver i et annet EØS-land enn der hvor de er medlem i trygden. Likeledes finnes det spesielle regler for personer som er yrkesaktive i flere land og for sjøfolk. Forordningens lovvalgsregler er kommentert i rundskriv 45-02.

Forordning 883/2004 har detaljerte regler om hvilket lands lovgivning som skal gjelde, og dersom en person etter disse skal være omfattet av et annet EØS-lands trygdeordning, men samtidig blir medlem i folketrygden etter folketrygdlovens regler, må folketrygdloven fravikes.

Etter forordning 883/2004 kan folketrygden yte sykepenger til en person som arbeider i Norge mens vedkommende er bosatt og oppholder seg i et annet EØS-land. Ytelsen fastsettes på grunnlag av lovgivningen i det land vedkommende arbeider, som anses som det kompetente land. Det er bare noen få bestemmelser i vårt regelverk som må fravikes for å tilfredsstillе forordningens bestemmelser. Den viktigste er at trygden i mange tilfeller må eksportere sykepenger til utlandet. Omvendt omfattes personer som arbeider i et annet EØS-land, men som er bosatt i Norge, av trygdeordningen i det landet de arbeider, og opparbeider rettigheter og plikter på lik linje med dette landets borgere.

Se nærmere om yrkesaktivitet i flere EØS-land under punkt 8.8.2.

8.3 – Norden

[Endret 1/15]

Samtlige nordiske land er medlemmer av EU eller EØS. Nordiske statsborgere omfattes derfor av forordningene på samme måte som statsborgerne i de øvrige EØS-land. De nordiske landene har egen Nordisk konvensjon om trygd, se Hovednummer 41-08, som gir særlige regler for de nordiske landene. Blant annet er det gitt særlige dokumentasjonsregler i medhold av denne konvensjon, se i punkt 8 *nedfor* om blanketter.

Det er utarbeidet en ny nordisk konvensjon som medfører at reglene i forordning 883/2004 skal omfatte tredjelandsborgere som beveger seg mellom de nordiske land. Denne *konvensjonen trådte* i kraft 1. mai 2014. *Konvensjonsteksten* og rundskrivet til denne er tatt inn i hovednummer 41.

8.4 – Hvem foretar utbetaling fra Norge

[Endret 11/19]

I de tilfeller da Norge som kompetent land utbetaler sykepenger til en person som er bosatt og oppholder seg i et annet EØS-land, skal utbetalingen foretas av NAV *Arbeid og Ytelser Sykepenger Utland*.

Hvis Norge er kompetent land og personen som er bosatt i et annet land oppholder seg i Norge i sykmeldingsperioden, skal forvaltningsenheten på oppholdsstedet håndtere saken. Dersom personen velger å reise tilbake til bostedslandet under sykmeldingsperioden, skal saken overføres til *NAV Oppfølging Utland for videre oppfølging*, og *NAV Arbeid og Ytelser Sykepenger Utland som ansvarlig behandlende enhet*. Behandlende enhet som sender saken fra seg må huske å sende med G03 – flytterapport.

8.5 – Oversikt over prosesser og SED-er som anvendes ved krav om sykepenger etter folketrygdloven kapittel 8

[Endret 1/15. Omarbeidet i sin helhet 6/20]

For å sikre et tettere og mer effektivt samarbeid mellom trygdeinstitusjonene i de ulike landene er det besluttet at man skal utveksle trygdeinformasjon elektronisk mellom landene. Dette skal gjøres på SED-er (structured electronic documents). SED'ene er satt sammen i ulike forretningsprosesser (BUC – Business use case) og inkluderer SED-er som logisk hører sammen.

Frem til alle medlemslandene har innført en elektronisk løsning for mottak og sending av SED-er, skal E-blankettene eller SED på papir brukes for å utveksle trygdeinformasjon med land som ikke har innført den elektroniske løsningen.

BUC nr og navn	SED nr:	Navn på SED:	Tilsvarende E-blankett
S_BUC_12 Søknad om kontantytelser i forbindelse med arbeidsuførhet	S055	Søknad om kontantytelser	E115 og E116
S_BUC_14 Informasjon om utbetaling eller ikke utbetaling av kontantytelser ved arbeidsuførhet	S046	Informasjon om utbetaling eller ikke utbetaling av kontantytelse	E117
S_BUC_14a Informasjon om kontantytelser som følge av arbeidsuførhet – gitt av kompetent institusjon	S047	Informasjon om kontantytelser som følge av arbeidsuførhet gitt av kompetent institusjon	E118
S_BUC_14b Informasjon om arbeidsuførhet gitt av institusjonen på bostedet/	S048	Informasjon om arbeidsuførhet gitt av institusjonen på bostedet/oppholdsstedet	E118

oppholdssted et			
S_BUC_24 Sammenlegging av perioder – ved sykdom, svangerskap eller fødsel	S040	Anmodning om tidsrom – type trygderisiko: Sykdom, svangerskap og fødsel	E104a
	S41	Svar på anmodning om tidsrom – type trygderisiko: Sykdom, svangerskap og fødsel	E104b

Det er utarbeidet internasjonale retningslinjer for hver BUC med beskrivelse av formål og bruk av prosessene. Tilsvarende er det utarbeidet forklaringer til hver SED. Både retningslinjer og forklaringer er lagt ut på navet under Saksbehandling i EØS.

I tillegg til ovennevnte forretningsprosesser (BUC) som er aktuelle for sykepengesaker etter ftrl kap 8, er det også tilgjengelig en horisontal underprosess H_001 – Ad hoc-utveksling av informasjon. En SED H_001 kan være aktuelt å benytte hvis det er behov for å etterspørre eller gi informasjon i tillegg til det som er oppgitt gjennom hovedprosessen. Svar på SED H001 gis i SED H002. Hvorvidt dette alternativet er tilgjengelig, avhenger av sakstypen og hvilket trinn av prosessen man er på. Dette fremgår av retningslinjene til hver enkelt S BUC. H BUC 01 kan også benyttes som en hovedprosess i horisontal sektor.

Administrative underprosesser (AD-BUC) kan benyttes hvis det for eksempel er aktuelt å avvise en SED som er mottatt fra et annet medlemsland. Det samme gjelder hvis det sendes puring ved manglende svar på en SED. Den digitale løsningen styrer hvilke SED-er som kan inngå i de ulike BUC-ene og rekkefølgen på disse.

E-blanketter på sykepengeområdet

Følgende blanketter i E-100-serien er aktuelle på sykepengeområdet:

E 001	Generell forespørselsblankett
E 104	Attest om sammenlegging av trygde –, arbeids – eller botidsperioder»
E 115	«Krav om kontantytelser på grunn av arbeidsuførhet» (Krav om sykepenger)
E 116	«Legeerklæring vedrørende arbeidsuførhet. (Sykdom, svangerskap og fødsel, yrkesskade, yrkessykdom.)» (Sykmelding, legeerklæring)
E 117	«Tilståelse av kontantytelser ved svangerskap og fødsel og arbeidsuførhet» (Vedtak, tilståelse av eller avslag på sykepenger)
E 118	«Melding om at arbeidsuførhet ikke er anerkjent eller er opphørt» (Vedtak, avslag eller opphør av sykepenger)
E 119	«Attest for rett til ytelser ved sykdom, svangerskap eller fødsel for arbeidsløse og deres familiemedlemmer»

Innenfor Norden er man blitt enige om å begrense bruken av E – blanketter i forbindelse med gjennomføringsforordningen. For nordiske statsborgere og innenfor Norden kan det i stedet benyttes nasjonale dokumentasjonsrutiner, dvs. blanketter og erklæringer på visse begrensede områder.

8.6 – Sykepenger under opphold i det kompetente land

8.6.1 – Arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende

Arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende som omfattes av forordningen har under opphold i det land der de arbeider rett til sykepenger etter det kompetente lands lovgivning. Dette gjelder også ved flytting til kompetent stat. Retten til sykepenger tilsvarer den rett de som er bosatt i staten har.

Det vil f.eks. si at en svensk statsborger som tar arbeid i Norge, har rett til sykepenger etter folketrygdloven under opphold i Norge – og omvendt: en norsk statsborger som tar arbeid i Sverige har rett til sykepenger etter svensk lovgivning under opphold i Sverige.

Når Norge er kompetent land, kommer vi altså til det samme resultat som ved anvendelse av folketrygdlovens regler om sykepenger, idet folketrygdlovens kapittel 8 omfatter alle som arbeider i Norge.

8.7 – Sykepenger i utlandet

[Endret 11/19]

Hovedregelen om krav om opphold i Norge etter folketrygdloven § 8-9 gjelder ikke for de som er omfattet av EØS-forordningen. Dette følger av forordning 883/2004.

8.7.1 – Sykepenger ved opphold/bosted i et EU/EØS-land

[Endret 11/19, 3/20, 12/20]

Utbetaling i bostedslandet

[Endret 3/20]

Etter artikkel 21 punkt 1 i forordning 883/2004 har en EØS-borger som er bosatt i et EØS-land, men arbeider i et annet, rett til å få ytelse fra det kompetente land utbetalt i bostedslandet. Ytelsen gis etter det kompetente lands lovgivning og det forutsettes at vilkårene for rett til ytelsen er oppfylt.

En dansk statsborger som arbeider i Norge (uten å ha flyttet hit), vil således ha rett til sykepenger fra folketrygden utbetalt i Danmark dersom personen blir syk under opphold der og vil fortsette å oppholde seg der i sykmeldingsperioden.

Etter artikkel 21 (1) andre punktum, i 883/2004 kan institusjonen i bostedslandet inngå avtale med den kompetente institusjon om å betale ytelsen på vegne av den kompetente institusjon. Slik kan den sykmeldte få sykepengene forskuttert fra institusjonen i bostedslandet, som vil kreve beløpet refundert fra den kompetente institusjonen. For Norges vedkommende er det ikke aktuelt å inngå slike forskutteringsavtaler på sykepengeområdet.

Saksrutiner ved krav om sykepenger

[Endret 3/20, 12/20]

Dokumentasjon for å vurdere vilkår om arbeidsuførhet

I artikkel 27 (1) og (2) i forordning 987/2009 står det at dersom den kompetente medlemsstats lovgivning krever at medlemmet legger fram en bekreftelse for å kunne få rett til kontantytelser ved arbeidsuførhet i henhold til artikkel 21 (1) i grunnforordningen, skal vedkommende be den lege i bostedsstaten som har fastslått helsetilstanden om å bekrefte hans/hennes arbeidsuførhet og hvor lenge den sannsynligvis vil vare. Medlemmet skal sende bekreftelsen til den kompetente institusjonen innen den frist som er fastlagt i den kompetente medlemsstats lovgivning.

Dette betyr at det er den sykmeldte sitt ansvar å oppsøke legen i det EØS-landet den sykmeldte oppholder seg i når den blir syk, og at han/hun selv har ansvar for å sende sykmeldingen til NAV.

Når Norge er kompetent land kan NAV kan kreve legeerklæring i henhold til bestemmelsene i folketrygdloven § 8-7 fra EØS-borgere som krever sykepenger fra Norge.

I artikkel 27 (3) står det at dersom behandlende lege i bostedsstaten ikke utferdiger en bekreftelse på arbeidsuførheten, skal medlemmet henvende seg til institusjonen på bostedet som umiddelbart skal sørge for at det foretas en medisinsk vurdering av vedkommende sin arbeidsuførhet og at bekreftelse fra lege foreligger. Bekreftelsen skal straks oversendes den kompetente institusjonen.

Bekreftelse fra lege sendes sammen med SED S055 – Søknad om kontantytelse, (se punkt 4 i S055) – Dokumentasjon på arbeidsuførhet (S_BUC 012).

Dersom den sykmeldte ikke klarer å sende inn helseopplysninger som NAV behøver for å vurdere vilkår om arbeidsuførhet selv, må NAV henvende seg direkte til den aktuelle institusjonen, vanligvis bostedslandet. Dette bør gjøres gjennom bruk av SED H001.

På grunnlag av opplysninger og vedlegg til S055 avgjør den kompetente institusjon om vilkårene for sykepenger er oppfylt

Dersom den kompetente institusjon har behov for å innhente medlems-, arbeids-, eller botidsperioder i annet EFTA/EØS-land for å avgjøre rett til ytelse, benyttes S040 (S_BUC 24).

Informasjon om vedtak

[Tilføyd 3/20]

Den kompetente institusjon skal informere institusjonen på bostedet om utbetaling eller ikke utbetaling av kontantytelser og benytte S046 til dette formål (S_BUC 14). Dersom den kompetente institusjon avslår rett til sykepenger, skal den gi medlemmet og institusjonen på bostedet samtidig melding om vedtaket (artikkel 27 (9)). Dette fremgår av artikkel 3 (4), 27 (7), (9), (10) i 987/2009. På S047 skal den kompetente institusjon informere institusjonen på bostedet om siste dag da den aktuelle personen mottok kontantytelser ved arbeidsuførhet eller annen vesentlig informasjon som følge av medlemmets arbeidsuførhet. (S_BUC 14a).

Når Norge er kompetent land skal institusjonen i bostedslandet sende meldingene til NAV. Hvis vilkårene for rett til sykepenger fra folketrygden er oppfylt, fattes det vedtak om rett til sykepenger og NAV utbetaler sykepenger direkte til medlemmet, se artikkel 27 (7).

Dersom et annet EØS-land er kompetent land, må forvaltningsenheten på bostedet i Norge være behjelpelig med å fylle ut S055 og sammen med erklæring fra lege sende dette til den kompetente institusjon i utlandet. Dersom forvaltningsenheten ikke er kjent med hvem som er kompetent institusjon eller adressen dit, kan man søke etter land og BUC i nEESSI og i institusjonskatalogen (CAI).

Hvilke krav må Norge stille til sykmeldingen?

[Endret 11/19, 3/20, 12/20]

Norge kan ikke uten videre akseptere alle sykmeldinger som kommer fra andre EØS-land. Det må være et krav at legeerklæringen *sammen med øvrig medisinsk dokumentasjon mottatt i saken* gir tilstrekkelige opplysninger til å kunne treffe vedtak. *For å ta stilling til vilkår om arbeidsuførhet må legeerklæringen eller annen medisinsk dokumentasjon tilknyttet denne*, inneholde en diagnose som godtas som sykmeldingsgrunn i folketrygden, samt opplysninger om forventet varighet av arbeidsuførheten. Vi viser til § 8-7 i folketrygdloven. Som kompetent institusjon må NAV kunne sende tilbake en mangelfullt utfylt legeerklæring dersom den ikke gir et godt nok vurderingsgrunnlag, eller eventuelt innhente tilleggsopplysninger.

SED-H_001 eller H_008 skal anvendes ved behov for ytterligere medisinske opplysninger for vurdering av dokumentasjon på arbeidsuførhet. Dette kan for eksempel gjelde innhenting av journalnotater eller svar fra undersøkelser. I SED-H_001 er det et fritekstfelt i meldingen der man kan beskrive hva som ønskes besvart.

Hva gjør NAV hvis det mangler helseopplysninger for å avgjøre søknad om sykepenger?

[Tilføyd 3/20]

Dersom NAV, etter å ha henvendt seg både til den sykmeldte selv og bostedslandet, ikke mottar tilstrekkelige opplysninger til å vurdere vilkår om arbeidsuførhet, må NAV vurdere å avslå søknaden. Før man kan avslå ytelsen etter folketrygdloven § 21-7, må NAV varsle den sykmeldte og gi den en rimelig frist til å komme med opplysningene i saken. Dette gjelder både ved vurdering av arbeidsuførhet og aktivitetsplikten ved åtte uker.

Dersom legene i bostedslandet ikke utsteder sykmeldinger som oppfyller NAV sitt krav til dokumentasjon av arbeidsuførhet, kan NAV som den kompetente institusjon forespørre institusjonen i bostedslandet om en legeundersøkelse av vedkommende person, i samsvar med den kompetente institusjons lovgivning (artikkel 27 (5)). I denne forbindelse benyttes H001 (ev. H008). Institusjonen på bostedslandet skal umiddelbart oversende erklæringen til den kompetente institusjon.

Oppfølging og kontroll av sykmeldte

[Endret 3/20]

Etter artikkel 27 (5) (987/2009) er det institusjonen i bostedslandet som medisinsk og administrativt skal fungere som kontrollinstans. Nevnte institusjon er forpliktet til å følge opp medlemmet som om vedkommende var omfattet av lovgivningen i bostedslandet.

Selv om institusjonen i bostedslandet har ansvaret for oppfølging, må Norge kunne foreta den samme oppfølging som for personer som oppholder seg i Norge.

Den kompetente institusjon kan kreve at medlemmet skal følge plikter etter den kompetente institusjons lovgivning. Arbeidsgiveren og/eller den kompetente institusjon kan be arbeidstakeren delta i aktiviteter som skal bidra til å få ham/henne tilbake i arbeid (artikkel 27 (4)). *Dette betyr blant annet at NAV kan be den sykmeldte om ytterligere opplysninger ved vurdering av aktivitetsplikten etter åtte uker i medhold av § 8-4 annet ledd. På samme måte som ved vurdering av arbeidsuførhet etter første ledd, bør NAV forsøke å innhente denne direkte fra institusjonen dersom den sykmeldte ikke selv sender inn dokumentasjonen.*

I henhold til artikkel 27 (5) (987/2009) er norske trygdemyndigheter pålagt oppfølging av en person som er bosatt her, men som er medlem og arbeider i et annet EØS-land, dersom vedkommende oppholder seg i Norge i en sykmeldingsperiode. Den sykmeldte skal følges opp på samme måte som vår lovgivning krever det overfor personer som er medlem og bosatt i Norge.

I medhold av artikkel 27 (6) (987/2009) kan dessuten den kompetente institusjon når som helst kreve at den sykmeldte blir undersøkt av en lege den selv utpeker. Det kan f.eks. være en lege tilknyttet institusjonen i bostedslandet eller en uavhengig lege.

Medisinsk kontroll (artikkel 87 i gjennomføringsforordningen)

[Tilføyd 3/20]

Dersom NAV mener at det er behov for en medisinsk undersøkelse av en bruker som oppholder seg i et EU/EØS-land, kan NAV kreve at pasienten kommer til Norge for undersøkelse hos en utpekt lege, jf. artikkel 87 punkt 2 i gjennomføringsforordningen 987/2009. Dette gjelder under forutsetning av brukerens helse tillater reisen og at NAV dekker utgifter forbundet med reisen. NAV har også anledning til å be trygdemyndighetene i oppholds/bostedslandet om å gjennomføre en medisinsk undersøkelse av brukeren. NAV kan da gi anvisninger på hvilken type medisinsk undersøkelse som er nødvendig, hva undersøkelsen må inneholde m.v. Det fremgår i artikkel 87 at NAV er bundet av resultatene fra en slik undersøkelse. NAV kan altså ikke overprøve resultatet fra en slik undersøkelse.

Søknad om sykepenger

[Endret 11/19, 3/20]

Når NAV mottar en utenlandsk sykmelding så anses denne som en søknad om sykepenger.

Søknad om sykepenger skal som hovedregel leveres NAV hver 14. dag. Det kan være vanskeligere å kreve en tilsvarende legeerklæring like ofte fra utlandet. Dersom NAV Oppfølging Utland som kompetent institusjon og i samråd med NAV-kontoret finner det betryggende ut fra sitt kjennskap til medlemmet og den aktuelle diagnosen, kan det etter skjønn godtas en lengre periode, f.eks. hver fjerde uke.

8.7.2 – Sykepenger under reise eller flytting til et annet EØS-land

[Endret 11/19]

Innledningsbestemmelsene til forordning 883/2004 legger vekt på at det skal være vide muligheter til å eksportere trygdeytelser og bevege seg fritt mellom landene som er tilsluttet forordningen, se særlig innledningsbestemmelse nr. 20, 21, og 37. Folketrygdloven § 8-9 gjelder ikke ved reise, opphold eller flytting til et annet EU/EØS-land.

Selv om folketrygdloven § 8-9 ikke gjelder ved opphold i et annet EU/EØS-land må bruker oppfylle øvrige vilkår for rett til sykepenger.

Et opphold i et annet EU/EØS-land må være forenelig med helsetilstanden, planlagt aktivitet og oppfølging fra NAV, behandler og arbeidsgiver. Brudd på dette skal følges opp av veilederen på NAV-kontoret i henhold til gjeldende rutiner for vurdering av medisinske vilkår § 8-4 og manglende medvirkning § 8-8.

8.8 – Beregning av sykepenger

[Helt omarbeidet 6/19, 6/20-2]

Reglene for beregning av sykepenger til arbeidstakere står i § 8-28 til § 8-30. For selvstendig næringsdrivende fastsettes sykepengegrunnlaget etter § 8-35. Frilansere får sykepengegrunnlaget fastsatt etter § 8-38. Rundskrivet til folketrygdloven inneholder nærmere beskrivelse av hvordan disse reglene praktiseres.

8.8.1 Inntekt før Norge ble kompetent stat

[Tilføyd 6/20-2]

Det følger av forordning 883/2004 artikkel 21 (2) at i land der sykepengegrunnlaget fastsettes på grunnlag av gjennomsnittsinntekt, skal gjennomsnittsinntekten kun fastsettes på grunnlag av faktiske inntekter opptjent etter lovgivningen i det kompetente land. Når en person kun arbeider i Norge, er det bare pensjonsgivende inntekt opptjent mens Norge var kompetent stat som skal brukes ved beregning av snittinntekt etter §§ 8-8-28, 8-30 andre ledd eller 8-35.

8.8.2 Yrkesaktivitet i flere EØS-land

[Tilføyd 6/20-2. Endret 1/21]

Lovvalget for personer som er yrkesaktive i flere EØS-land samtidig er regulert av artikkel 13 i forordning 883/2004 og art. 16 i forordning 987/2009. Dersom den sykemeldte arbeider i flere EØS-land enn Norge må det avklares hvilket lands trygdelovgivning personen tilhører (avklare lovvalget) før NAV kan ta stilling til kravet om sykepenger. *Sykepenger er en kontantytelse, og likestilles med arbeid etter forordning 883/2004 artikkel 11 nr. 2. En person som mottar graderte sykepenger fra Norge og samtidig arbeider deltid i et annet EØS-land vil derfor være omfattet av forordning 883/2004 artikkel 13. Dette kan eksempelvis gjelde en person som blir gradert sykmeldt fra arbeid i Norge, og som begynner å arbeide delvis (typisk en bistilling) eller drive næringsvirksomhet i et annet land, for eksempel Sverige. Artikkel 16 kan vurderes i konkrete enkelttilfeller, eksempelvis ved særlig kortvarige arbeidsforhold, der dette bidrar til å løse situasjonen for den enkelte bruker. Det er viktig at NAV finner en løsning som gjør at den berørte personen ikke mister sykepengene kun fordi vedkommende begynner å arbeide i et annet land. I saker innenfor Norden følger det i tillegg av artikkel 14 i Nordisk konvensjon om trygd, at myndighetene skal bistå hverandre og samarbeide i konkrete saker, spesielt når det gjelder lovvalgsspørsmål «med sikte på så langt mulig å løse situasjonen til fordel for den enkelte». Det står mer om reglene om lovvalg under EØS-rundskrivet til folketrygdlovens kapittel to.*

Det er trygdemyndighetene i medlemslandet der den yrkesaktive er bosatt som skal ta stilling til lovvalg. Dersom personen er bosatt i Norge og lovvalget er norsk skal NAV utstede attest A1 som bekrefter for andre lands trygdemyndigheter at lovvalget er norsk. Dersom personen er bosatt i et annet medlemsland er det trygdemyndighetene i det aktuelle landet som i utgangspunktet skal ta stilling til lovvalg og informere NAV. Dersom lovvalget er norsk blir Norge kompetent stat til å utbetale kontantytelser samt å kreve inn trygde- og arbeidsgiveravgift for personens pensjonsgivende inntekter i Norge og i andre medlemsland. Dersom lovvalget allerede er vurdert av NAV Medlemskap og avgift vil det ligge informasjon om dette i NAVs fagsystemer.

Det fremkommer av artikkel 13 (5) i forordning 883/2004 og artikkel 21 i forordning 987/2009 at all pensjonsgivende inntekt fra medlemskapsperioder i det kompetente land anses som opptjent etter det landets lovgivning. Dette innebærer at inntekt opptjent i andre EØS-land mens Norge er kompetent stat er avgiftspliktig i Norge og gir sykepenge rettigheter på lik linje med inntekt opptjent i Norge. Reglene i folketrygdloven §§ 8-28 og 8-30 om kun å benytte inntekt som er innberettet i A-ordningen ved fastsettelse av aktuell inntekt og sammenligningsgrunnlag må derfor fravikes siden inntekt fra utlandet som hovedregel ikke innberettes i A-ordningen. Det samme gjelder ved beregning av næringsinntekt etter §§ 8-35 og 8-41 dersom bruker har hatt næringsinntekt i andre EØS-land mens han eller hun var undergitt norsk trygdlov. Dette gjelder bare for perioder Norge har vært kompetent land. Hvis Norge eksempelvis er kompetent land fra 1. mai og personen blir sykmeldt fra 1. juni, skal inntekt fra andre EØS-land fra og med 1. mai tas med.

For å fastsette inntekt i utlandet må NAV derfor innhente inntektsopplysninger fra trygdemyndighetene i de aktuelle medlemslandene. Selv om det i utgangspunktet er NAV som plikter å innhente denne dokumentasjonen kan det i en del tilfeller være hensiktsmessig at bruker også selv får anledning til å forsøke å innhente nødvendig dokumentasjon, da dette kan føre til kortere ventetid.

Samtidig med at denne gruppen skal få inntekt fra andre EØS-land medregnet i sykepengegrunnlaget, plikter de å betale trygdeavgift til Norge på inntekten fra utlandet, og utenlandske arbeidsgivere er forpliktet til å innbetale arbeidsgiveravgift til Norge. Som med inntekt i Norge, blir inntekt fra utlandet bare pensjonsgivende dersom det blir betalt trygdeavgift på inntekten. Inntekt som ikke er pensjonsgivende vil i utgangspunktet ikke gi sykepenge rettigheter. Da den utenlandske inntekten som et utgangspunkt ikke blir innberettet i A-ordningen, og det ikke blir foretatt noe forskuddstrekk, må bruker innberette den utenlandske inntekten på skattemeldingen. Da skattemeldingen først leveres inn året etter kan NAV som et utgangspunkt ikke vente med å fatte vedtak om sykepenge til skattemeldingen er levert inn, men det er viktig at NAV informerer bruker om at den utenlandske inntekten må rapporteres i skattemeldingen. I særlige tilfeller der det allerede er innsendt skattemelding for perioden, uten at inntekten i utlandet er oppgitt, kan NAV kreve at bruker retter skattemeldingen før sykepenge blir beregnet.

NAV kan imidlertid ikke oppstille som et vilkår at arbeidsgiveravgift innbetales for at utenlandsk inntekt medregnes. Dette er fordi det er arbeidsgiver, og ikke arbeidstaker, som har plikt til å innbetale denne avgiften.

8.8.3 Fastsettelse av sykepengegrunnlag ved skjønn

[Tilføyd 6/20-2]

I tilfellene der sykepengegrunnlag skal fastsettes ved skjønn etter folketrygdloven §§ 8-30 og 8-35 skal sykepengegrunnlaget som et utgangspunkt fastsettes til hva personen mest sannsynlig ville ha tjent ett år frem i tid dersom vedkommende ikke hadde blitt arbeidsufør. I disse sakene vil det som oftest være inntekten som personen har hatt mens Norge var kompetent stat som gir best veiledning om hvilken inntekt vedkommende sannsynligvis ville hatt fremover i tid. Samtidig vil også tilknytning til arbeidslivet i perioder før Norge ble kompetent stat være et moment i den skønsmessige vurderingen av hva som vil være sannsynlig fremtidig inntekt. For eksempel i tilfeller der den sykemeldte har hatt Norge som kompetent stat i kort tid eller tilknytningen til norsk arbeidsliv har vært begrenset.

8.9 – Forsikring for tilleggssykepenge for selvstendig næringsdrivende og frilansere

[Helt omarbeidet 6/19. Endret 10/19]

Selvstendig næringsdrivende kan etter folketrygdloven § 8-36 tegne forsikring for tillegg til sykepenger etter følgende alternativer:

- 80 prosent av sykepengegrunnlaget fra første kalenderdag med arbeidsuførhet,
- 100 prosent av sykepengegrunnlaget fra 17. kalenderdag med arbeidsuførhet, eller
- 100 prosent av sykepengegrunnlaget fra første kalenderdag med arbeidsuførhet.

Frilansere kan etter folketrygdloven § 8-39 tegne forsikring for tilleggssykepenger for de første 16 kalenderdagene med arbeidsuførhet. Drives virksomheten i Norge, gjelder forsikringen selv om den næringsdrivende eller frilanseren er bosatt i et annet EØS-land.

8.10 – Sammenlegging av tid for rett til ytelser

Artikkel 6 i forordning 883/2004 og artikkel 12 i forordning 987/2009.

Artikkel 6 (883/2004)

Etter artikkel 6 skal medlemstid, tid i inntektsgivende arbeid eller botid, opptjent i et annet EØS-land, legges til grunn som om den var opptjent i det kompetente land, dersom det kompetente lands lovgivning krever slik tid for rett til ytelser.

I forhold til folketrygdloven kapittel 8 er sammenlegging av tid aktuelt i følgende tilfeller:

[Endret 1/04]

§ 8-2: – *Fire ukers opptjeningstid* for å få rett til sykepenger

§ 8-12: – Ny opptjeningstid på 26 uker for ny sykepengerett

§ 8-47: – *En måned* siden siste arbeid

Artikkel 12 (987/2009)

Bestemmelsen om hvordan slik sammenlegging gjennomføres står i artikkel 12. I artikkel 13 står regler for omregning av tid. De viktigste reglene om sammenlegging av tidsrom er følgende:

- a) medlemstid, arbeidsperioder eller botid som skal legges sammen, må ikke helt eller delvis falle sammen i tid.
- b) Tidsrom da man er pliktig medlem skal regnes med framfor tidsrom da man er frivillig medlem dersom disse tidsrommene er sammenfallende i tid.
- c) Dersom medlemstid, arbeidsperioder eller botid er uttrykt i ulike tidsenheter i de ulike EØS-land, er det fastsatt egne omregningsregler som kan benyttes for å få en lik tidsenhet

Artikkel 12 (1) (987/2009)

[Endret 11/19]

For å få lagt medlemstid, arbeidstid eller botid i et annet EØS-land til grunn ved krav om sykepenger må den kompetente institusjon forespørre institusjonen i de medlemsstater hvis lovgivning vedkommende person også har vært undergitt, for å få fastlagt alle tidsrom som er tilbakelagt etter deres lovgivning. Dette gjøres på SED S040.

Dersom Norge er kompetent land til å utbetale sykepenger, personen oppholder seg i Norge, og det er nødvendig å sammenlegge medlemstid, arbeidstid eller botid i et annet EØS-land for å oppfylle rett til sykepenger, skal forvaltningsenheten på oppholdsstedet behandle saken og sørge for å innhente opplysninger på S040 fra aktuell medlemsstat.

Dersom Norge er kompetent stat og personen oppholder seg i bostedslandet, skal NAV *Arbeid og Ytelser Sykepenger Utland* behandle saken og sørge for å innhente de aktuelle opplysningene.

Når det gjelder nordmenn som arbeider i et annet EØS-land og personen bor/oppholder seg i Norge, skal den kompetente institusjon i utlandet forespørre forvaltningsenheten på bostedet.

Folketrygdloven § 8-2

En EØS-borger som faktisk har begynt å arbeide i Norge og blir syk uten å fylle vilkåret om *fire* ukers opptjeningsstid i folketrygdloven § 8-2, kan ved hjelp av sammenleggingsbestemmelsen i artikkel 6 (883/2004) ha rett til sykepenger fra folketrygden som arbeidstaker fra første fraværsdag etter § 8-2, dersom vedkommende har vært medlem med rett til sykepenger i et annet EØS-land umiddelbart før han eller hun tiltrådte arbeidet i Norge. Det samme gjelder selvstendig næringsdrivende som har tegnet forsikring for sykepenger fra første dag, minst fire uker før sykmeldingstidspunktet. Den kompetente institusjonen må innhente opplysninger på S040 for å kunne vurdere om inngangsvilkårene i § 8-2 er oppfylt med arbeidstid i annet EØS-land, se ovenfor vedrørende artikkel 12.

Folketrygdloven § 8-47 og tilfeller hvor medlemmet er i arbeid, men ikke fyller vilkåret i § 8-2 om *fire* ukers opptjeningsstid

Dersom vedkommende ikke har vært medlem med rett til sykepenger umiddelbart før han eller hun begynte å arbeide i Norge, kan det foreligge rett til sykepenger etter folketrygdloven § 8-47. Det er et vilkår at medlemmet kan godtgjøre inntektstap på vanlig måte og at han har et sykepengegrunnlag som minst tilsvarer grunnbeløpet. Den kompetente institusjonen må innhente opplysninger på S040 for å kunne vurdere om det er gått mindre enn *en måned* siden han eller hun sist var i arbeid i et annet EØS-land, se ovenfor vedrørende artikkel 12.

8.11 – Sammenlegging av tidligere forbruk av sykepenger

Folketrygdloven § 8-12, artikkel 5 i forordning 883/2004 og artikkel 12 (1) i forordning 987/2009.

Artikkel 5a (883/2004)

[Endret 3/20]

Etter folketrygdloven § 8-12 yter folketrygden bare sykepenger i til sammen 248/250/260 dager *i løpet av de tre siste årene*. Sykepenger som allerede er utbetalt fra et annet EØS-land, før vedkommende begynte å arbeide i Norge, *skal* etter artikkel 5a telle med blant disse.

Artikkel 12 (987/2009)

[Endret 3/20]

Den institusjon som skal betale ytelsen kan kreve opplysninger fra et annet EØS-land om for hvilke tidsrom sistnevnte institusjon har utbetalt ytelse *ved sykdom*. *SED S040 kan benyttes for å utveksle denne type informasjon mellom EØS-land*.

Når det gjelder sykepenger fra folketrygden, må NAV i hvert enkelt tilfelle vurdere om det er grunn til å innhente opplysninger om tidligere utbetalingsperioder i utlandet.

8.12 – Sykepenger til arbeidsløse

[Endret 3/20]

Folketrygdloven § 8-49, artikkel 64 og 21 (883/2004).

Også sykepenger utbetalt på grunnlag av folketrygdloven § 8-49 omfattes av forordning 883/2004, etter artikkel 3.

En EØS-borger kan motta dagpenger under arbeidsløshet fra det kompetente land under opphold i et annet EØS-land, artikkel 64. (883/2004). Etter artikkel 21 (883/2004) har personen rett til sykepenger utbetalt fra det kompetente land, ved sykdom som inntreffer under opphold som arbeidssøker i et annet EØS-land. En person som mottar dagpenger under arbeidsløshet fra folketrygden mens personen søker arbeid i et annet EØS-land, har således ved arbeidsuførhet også rett til å få sykepenger fra folketrygden utbetalt i oppholdslandet.

Ved arbeidssøking i andre EØS-land enn det kompetente land benyttes *SEDene* i U-serien (Unemployment).

Etter artikkel 21 (1) andre punktum kan det inngås avtale mellom den kompetente institusjon og institusjonen i det land vedkommende søker arbeid om å betale ytelsen på vegne av den kompetente institusjon. For Norges vedkommende er det imidlertid ikke aktuelt å inngå slike forskutteringsavtaler på sykepengeområdet.

Oppfølgingen av sykmeldte arbeidsløse følger de rutiner som er omtalt ovenfor under punktet 8.7.1 om Oppfølging og kontroll av sykmeldte.

8.13 – Sykepenger ved yrkesskade

8.13.1 – Sykepenger ved yrkesskade under opphold i det kompetente land

Artikkel 36 883/2004

Arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende

En person som har vært utsatt for en yrkesskade har, under opphold i det land vedkommende arbeider eller ved flytting til dette land, rett til sykepenger etter det kompetente lands lovgivning.

8.13.2 – Sykepenger i utlandet ved yrkesskade

Folketrygdloven § 8-55 bokstav e.

I henhold til folketrygdloven § 8-55 bokstav e, har den som er arbeidsufør på grunn av en yrkesskade som går inn under folketrygdlovens kapittel 13, rett til å få sykepenger utbetalt også under opphold i utlandet.

Sykepenger ved yrkesskade under opphold i bostedslandet

Artikkel 36 (3) se artikkel 21 (1) i 883/2004

En arbeidstaker som er bosatt i et annet EØS-land enn det kompetente som rammes av en yrkesskade eller yrkessykdom, har rett til å få sykepenger utbetalt under opphold i bostedslandet fra det kompetente land etter det kompetente lands lovgivning.

Artikkel 33 (987/2009)

Artikkel 33 gir anvisning på saksrutinene for ytelser etter forannevnte artikkel 36 (3). Artikkelen viser til artikkel 27 (987/2009), se derfor merknadene til denne artikkelen.

8.13.3 – Beregning av kontantytelser ved yrkesskade

Artikkel 36 (3) i forordning 883/2004.

Artikkel 36 (3) (883/2004) viser til artikkel 21. Se merknadene til denne bestemmelsen i pkt 8.4.

8.13.4 – Sammenlegging av tidligere forbruk av sykepenger ved yrkesskade

Dersom retten til å motta ytelser etter ett EØS-lands lovgivning er tidsbegrenset, kan den kompetente institusjon ta hensyn til det tidsrom ytelsene allerede er blitt gitt fra et annet EØS-lands institusjon. Bestemmelsen tilsvarer artikkel 5a (883/2004), som gjelder kontantytelser ved sykdom generelt. Vi viser til merknadene til denne artikkelen under punkt 8.11.